

Publicerad 7 sep 00:09

"A-kassenivån stoppar jobb"

Det finns ett ofrånkomligt val mellan ökad sysselsättning och bibehållen inkomsttrygghet. Nuvarande a-kassenivåer behöver sänkas om fler ska få jobb, men det är då också nödvändigt att de lågutbildades löner anpassas nedåt. Detta är ekonomiska samband som döljs i debatten, menar professor Lars Calmfors.

- **I DEN POLITISKA** debatten gör båda sidor sitt bästa för att blanda bort korten. Socialdemokraterna vill inte medge att dagens ersättningsnivå från a-kassan är ett hinder för att öka sysselsättningen, utan låtsas att man kan få allt på samma gång. De borgerliga vill sänka bidragen till arbetslösa, men nämner inte att detta också skulle driva ner de lägsta lönerna, säger Lars Calmfors som är professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet och har ägnat större delen av sin forskning åt arbetsmarknadsfrågor.

Både svensk och internationell forskning visar entydigt att det måste göras en avvägning mellan att höja sysselsättningen och att upprätthålla inkomstskyddet för de arbetslösa, framhåller han. Däremot finns det inget vetenskapligt svar på frågan hur politikerna ska välja. Där handlar det om grundläggande värderingar.

MEN I SVERIGE hävdar alla politiska partier att de sätter jobben främst. Och då pekar forskningsresultaten på att det i så fall behöver göras mer lönsamt att arbeta i förhållande till att vara arbetslös.

- Det betyder inte främst att de arbetslösa fuskar, även om sådant förekommer. Men det finns en stor gråzon där det kan handla om hur mycket som man anstränger sig att söka jobb - och vilka jobb som man är beredd att ta. Med ändrade regler kan man påverka de besluten, fastslår Lars Calmfors.

Därför vill han, i likhet med de borgerliga partierna, se en sänkt ersättningsnivå från a-kassan och samtidigt ett förvärvsavdrag som gör att framför allt lågavlönade får behålla mer efter skatt. En höjning av inkomsttaket i a-kassan - som socialdemokraterna vill ha - är däremot inte lämplig, enligt honom. En sådan förändring skulle leda till att fler riskerar att bli arbetslösa.

- Men jag tycker att de borgerliga går för långt när det gäller sänkning av ersättningen till dem som har varit arbetslösa mer än 300 dagar. Där tror jag att de tvingas backa, förklarar Lars Calmfors.

HAN ANSER OCKSÅ att de tydligare borde medge att lönerna för lågutbildade behöver hållas tillbaka. Det handlar inte om generella lönesänkningar på hela avtalsområden, men däremot om uteblivna höjningar och att fler av dem som blivit arbetslösa kan få acceptera lägre löner när de får nya jobb.

Men detta kan kompenseras med skattesänkningar på arbetsinkomster för låginkomsttagare. Lönerna efter skatt - och därmed den verkliga levnadsstandarden - kan hållas uppe, samtidigt som de lägre lönerna före skatt betyder att fler jobb skapas. Detta är en modell som med framgång kommit att användas i allt fler länder, enligt Lars Calmfors.

Han menar visserligen - som många andra - att Sverige behöver inrikta sig på mer avancerade tjänster med högt kunskapsinnehåll. Men detta står inte i motsättning till att det också kommer fram andra sorters arbeten. Nu finns det i stället, enligt Lars Calmfors, en fara för att alltför många av de mindre kvalificerade jobben slås ut.

- Globaliseringen och den skärpta konkurrensen driver fram en så snabb strukturomvandling att det behövs motåtgärder. En sådan är att satsa mer på utbildning och forskning. Men en annan är att se till att det finns sysselsättning även för lågutbildade, som annars riskerar att varaktigt hamna utanför, understryker han.

AV DET SKÅLET ser Lars Calmfors förslaget om skatteavdrag för hushållsnära tjänster som en möjlighet. De nya jobb som tillkommer blir kanske inte så många, men samtidigt får de som anlitar tjänsterna möjlighet att arbeta mer. Sammantaget ger detta ett nettotillskott av arbetskraft, vilket alla vinner på.

- Men inom svensk socialdemokrati finns en nostalgisk uppfattning om att vår arbetsmarknad fortfarande är överlägsen alla andras, såsom när statsminister Göran Persson i tv:s partiledardebatt påstod att vår arbetslöshet är den lägsta i Europa.

Så är det inte, utan åtta nio länder - till exempel Österrike, Danmark, Norge, Nederländerna, Storbritannien och Irland - har lägre arbetslöshet. Lever man i annan föreställningsvärld, så är det svårt att fullt ut se behovet av åtgärder för att få fler i arbete, påpekar Lars Calmfors.

När det gäller de offentliga finanserna ligger Sverige däremot bättre till än de flesta europeiska länder. Men Lars Calmfors befarar att detta inte kommer att gälla länge till. Det budgetförslag som regeringen har aviserat betyder att finanspolitiken blir alldeles för svag, anser han:

- **FRÅGAN OM** det behövs mer konjunkturstimulans är svår att svara på. Men däremot står det klart att vi håller på att få en helt felaktig mix i den ekonomiska politiken. Allt tyder på att överskotten i de offentliga finanserna kommer att bli för små och i gengäld kommer Riksbanken tvingas höja räntan tidigare än vad som annars hade behövts, framhåller Lars Calmfors.

Johan Schück, johan.schück@dn.se